

УДК 94:355(477)“1917/1918”

В. В. Задунайський

СТАНОВЛЕННЯ ЗАСАД ВІЙСЬКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ В УКРАЇНСЬКОМУ ВІЙСЬКУ (КІНЕЦЬ 1917 – КВІТЕНЬ 1918 РР.)

У статті розкрито спроби запровадження основ військової дисципліни у збройних формуваннях УНР за часів УЦР. Виявлено поступове зростання уваги державного проводу до запровадження військової дисципліни в Українському Війську в умовах війни з Радянською Росією. Основними законодавчими актами, що вплинули на становлення військової дисципліни стали “Тимчасовий закон про утворення Українського народного війська”, “Статут Осібної Армії УНР” та закон “Про політично-правове становище військовослужбовців”.

Ключові слова: Українська Центральна Рада, Українська Народна Республіка, збройні формування, військова дисципліна, українське військо

Історія Українського Війська за новітньої доби значною мірою пов'язана із революційними та державотворчими процесами, що обумовили як надзвичайну складність військового будівництва, так і його визначальну роль для збереження та захисту української державності. Зрозуміло, що першою українською владою, яка мусила вирішувати проблеми військового будівництва, стала Українська Центральна Рада (УЦР). Попри невизначеність пріоритетів військового реформування, УЦР в умовах війни з Радянською Росією була змушена забезпечувати лад у тих формуваннях, що діяли на її стороні. За таких обставин досить важливу роль мало відіграти запровадження військової дисципліни та єдиних вимог щодо несення військової служби.

Основи військової дисципліни та підмурівки військової служби, як правило, визначались відповідними державними законами та військовими статутами. Запровадження таких законодавчих документів є одним із виявів адекватності й легітимності будівництва підвалин Збройних Сил повноцінного державного утворення.

Отже, процес становлення та розвитку основ військової дисципліни Українського Війська впродовж 1917 р. – весни 1918 р. є важливою складовою українського військового будівництва революційної доби, що виявляє особливості як тогочасного національного військового життя, так і пріоритети революційних зрушень в Україні. З огляду на це, дослідження зазначеної проблематики є актуальним і заслуговує на увагу науковців.

Перш за все, зазначимо, що питання українського військового життя революційної доби намагались аналізувати безпосередні учасники революційних зрушень. Так, деякі аспекти загального військового будівництва висвітлювали авторитетні українські військові діячі (В.Петрів [1], О.Удовиченко [2] та Л.Шанковський [3]), але поза їх увагою залишився процес становлення військової дисципліни у збройних формуваннях Української Народної республіки (УНР). Згадаємо й розробки, присвячені бойовому шляху окремих українських частин і з'єднань (“Синьожупаників”, “Січових Стрільців”, “Вільного козацтва” тощо) [4; 5; 6]. Перебування авторів у відповідних формуваннях обумовило деяке захоплення описом їх позитивних прикмет.

Отже, публікації військових діячів українських державних утворень революційної доби, що опинились у еміграції, є досить цікавими й корисними для нашого дослідження, бо сприяють розумінню закономірностей будівництва Українського Війська. Окремо наголосимо, що згадані праці мають джерельний характер, бо автори подають низку фактів і подій, свідками й учасниками яких вони були.

Розглядаючи радянську історіографію слід мати на увазі її підконтрольність комуністичній ідеології, що обумовило відсутність об'єктивних досліджень Збройних Сил незалежних українських державних утворень. Яскравим прикладом таких підходів є як колективні монографії, так і праці окремих істориків [7; 8; 9]. Серед радянських дослідників окремо виділимо Н.Какуріна [10] та В.Антонова-Овсієнка [11], дослідження яких вирізняються військово-фаховим спрямуванням та намаганням подати аналіз загальної військово-політичної ситуації як в Україні, так і в суміжних регіонах Росії. Відзначимо й близькість згаданих праць до мемуарної літератури (особливо праця В.Антонова-Овсієнка). Все вищезазначене обумовлює певну цінність цих робіт для здійснення нашого дослідження. Варто згадати й праці П.Гарчева [12], І.Дубинського та Г.Шевчука [13], в яких міститься цікава інформація про червоногвардійські військові формування та їх боротьбу проти Українського Війська в 1917-1918 рр.

У цілому радянська історіографія лише побіжно торкалась проблематики нашого дослідження, до того ж упереджено висвітлювала військово-політичні процеси революційної доби.

Певну увагу українським незалежним державним утворенням та їх військовим формуванням приділила сучасна зарубіжна історіографія. Так, польські вчені З.Карпус [14], М.Клімецький [15] і М.Кротофіл [16] досліджують як окремі українські військові утворення, так і їх участь у збройній боротьбі, але вже після доби УЦР. За таких умов їх доробок опосередковано сприяє розумінню тенденцій військового життя в Україні за часів Української Центральної Ради та дозволяє виявити деякі аспекти військових контактів між Україною й Польщею. Певну цікавість мають й праці російських істориків, які розглядають революційні процеси та військові дії на території Кубанського й Донського козацьких військ, сприяючи нашому аналізу загальної військово-політичної ситуації тих часів [17; 18; 19; 20].

Отже, доробок сучасних зарубіжних істориків лише частково сприяє нашому дослідженню, бо основний зміст становлення військової дисципліни в Українському Війську впродовж 1917 – весни 1918 рр. ними не вивчався.

Окреме місце у вітчизняній історіографії посідає комплексна колективна праця “Історія Українського Війська”, що з’явилась у Львові у 1936 р. [21]. У згаданій роботі значну увагу присвячено детальному огляду історії військових формувань Західної й Наддніпрянської України з 1914 р. до 1920 р., проте, обмежена джерельна база обумовила розкриття лише окремих аспектів становлення основ військової дисципліни у військах УЦР.

Наприкінці звернемо увагу на розробку проблеми українського військового будівництва революційної доби в сучасній вітчизняній історіографії. Так, питання творення та розвитку Українського Війська за часів УЦР вивчали В.Солдатенко [22; 23] та Л.Гарчева [24]. Дослідники на підставі низки маловідомих документів розглянули деякі аспекти українізації військ, створення єдиної військової системи УНР тощо. Поряд із цим, запровадження основ військової дисципліни у військах УНР не розглядалось.

Поступово розробляється й проблематика Вільного Козацтва та регіонального військового будівництва на Півдні України у працях Г.Турченко [25], М.Кравчука [26], В.Бондаренка [27], В.Пархоменка [28]. Питання становлення й розвитку військової дисципліни у згаданих працях науковцями не підіймались.

Автор тривалий час досліджує українську військово-козацьку спадщину та військове будівництво в Україні за революційної доби [29; 30; 31; 32]. Поряд із цим, досі не здійснено комплексного огляду створення підмурків військової дисципліни у збройних формуваннях УНР часів УЦР.

Отже, сучасна українська історіографія, попри активне дослідження військового будівництва революційної доби 1917-1921 рр. в Україні, все ще не розглянула запровадження засад військової дисципліни в Українському Війську за часів УЦР, що й обумовило доречність нашого звернення до зазначеної проблеми та визначило його мету.

Джерельною базою пропонованої розробки стали як опубліковані, так і неопубліковані матеріали, віднайдені у Центральному державному архіві вищих органів влади і органів державного управління України (ЦДАВО України). Важливе значення для нашого дослідження мало й залучення матеріалів археографічних збірок та використання мемуарів учасників і свідків революційних подій. Зазначена джерельна база забезпечує належну достовірність положень пропонованої розробки.

Перед тим, як розпочати огляд становлення військової дисципліни у військах УНР, наголосимо, що українська влада отримала можливість для повноцінної розбудови військової системи лише після падіння Тимчасового Уряду внаслідок успішного більшовицького перевороту в промислових центрах Росії. Відзначимо, що конфронтація між УЦР та Тимчасовим Урядом неукліпно наростала після відходу російського центру від липневого компромісу 1917р. і нав’язування українській революційній демократії “Тимчасової інструкції Генеральному Секретаріату Тимчасового Уряду” [33, с. 101-102].

Після повалення Тимчасового Уряду більшовиками у Петрограді, Центральна Рада приступила до підготовки взяття влади в Україні. Така можливість з’явилась 29-31 жовтня 1917 р. внаслідок більшовицького повстання у Києві, під час якого УЦР втрутилась у бойові дії (спрямувала українізовані полки Київського гарнізону) й, усунувши від влади представництво Тимчасового Уряду, одночасно не дозволила взяти владу більшовицькому ревкому [21, с.393-394].

Наслідки перемоги УЦР зафіксовано у III Універсалі, котрим і було проголошено Українську Народну Республіку, що розпочала повноцінне військове будівництво під керівництвом Генерального секретарства з військових справ на чолі з С.Петлюрою [21, с.390,392].

В умовах революційної дезорганізації старої військової системи важливе значення (поряд із розбудовою військово-організаційних структур) мало наведення елементарного ладу в деморалізованих військах, які безупинно розкладались (починаючи з березня 1917 р.) через скасування основ військової дисципліни й військового керівництва (з огляду на революційні процеси в країні) та поразки на фронтах. Все це призвело до остаточного занепаду всіх тогочасних військових формувань Російської армії (у тому числі й українізованих частин).

За таких умов стало зрозумілим, що першорядну увагу необхідно було спрямувати на запровадження основ військової дисципліни. Саме тому, вже у листопаді 1917 р. (відразу після утворення у складі Генерального секретаріату військового відомства) Генеральний Секретар УЦР з військових справ С.Петлюра не лише намагався підпорядкувати своєму секретарству всі військові формування, що знаходились на території України, але й забороняв військовим революційним структурам звільняти з посад начальників без дозволу вищої військової інстанції [34, с.385,410,471-472; 35, арк.1]. Все це вочевидь свідчило про намагання часткового відновлення контролю за системою військового командування, що сприяло й покращенню військової дисципліни (підконтрольність нижчих ланок військового командування – вищим). Мали місце й звернення та заклики до українських військовослужбовців – дотримуватись дисципліни й революційної законності [34, с.386,409].

Окремо звернемо увагу на спроби частини добровольців самостійно відновити основи військової дисципліни в межах відповідного формування. Яскравим прикладом цього була реорганізація засад “Січового Стрілецтва” за підсумком зборів 19 січня 1918 р. [36, с.45-46]. На жаль, переважна більшість добровольців інших формувань не сприйняла цей досвід.

Поряд із наведенням ладу у військових формуваннях, створених на основі колишньої Російської армії та добровольчих утворень, визрівало розуміння необхідності будівництва нового Українського Війська. На жаль, цьому заважала як нерозвиненість державної системи УНР й занепад залишків Російської армії (у

тому числі українізованих частин), так і пануючі настрої щодо відмови від регулярних Збройних Сил (ширилась ідея народної міліції).

Такі реалії обумовили недостатню увагу проводу УЦР до питання творення Українського Війська в листопаді – грудні 1917 р. Всупереч зазначеному вимоги військово-політичного життя обумовили поступову зміну оцінок. Причиною цього стала інтервенція Радянської Росії, яка супроводжувалась низкою повстань у промислових центрах України впродовж грудня 1917 р. – січня 1918 р. (їх організували й очолили місцеві більшовицькі осередки) [21, с.403-408; 33, с.116-119].

За таких обставин почались заходи, спрямовані на тимчасове відновлення засад дієвої армійської системи на підставі реформування залишків українізованих частин та добровольчих формувань. Поряд із цим важливе значення стали приділяти в УНР й створенню системи вищого військового управління та розробленню й прийняттю основних військових статутів і положень, які мали закласти підвалини тогочасного українського військового життя.

Свідченням зазначених підходів став “Тимчасовий закон про утворення Українського народного війська”, який було розроблено 3 (16) січня 1918 р. [21, с.391]. У цьому документі підкреслювалась перспектива запровадження в Україні народної міліції, а тому військове керівництво повинно було розпочати набір кадрів інструкторів до 3 корпусів. Згадані інструктори після належної підготовки мали б стати до розбудови народної міліції в УНР [21, с.391].

Отже, згаданий закон стосувався підготовки основ народної міліції через формування інструкторських структур. Про звичне військо у законі не йшлося, а тому й основи відповідної дисципліни не визначались.

В умовах важкої збройної боротьби більше значення відіграв Статут Осібної Армії УНР, що мав навести певний лад у функціонуванні тих військових формувань УНР, які залишились вірними українському уряду й потребували уніфікації військово-організаційних підвалин життя й бойової діяльності. Наголосимо, що вимоги статуту розповсюджувались лише на бойові формування, зведені в Осібну армію. Кадри народної міліції та залишки колишньої Російської армії (які не брали участі у збройній боротьбі УНР і Радянської Росії) не підпадали під дію цього нормативного акту.

У статуті підтверджувалось скасування рангів і збереження лише посад, більшість з яких була виборною (на посади Ройового, Чотового, Бунчужного, Полусотенного, Сотенного, Курінного та Осавула кандидатів обирали військовослужбовці відповідного підрозділу чи частини, при чому для висунання на останні 2 посади кандидат мусив мати певний досвід перебування на старшинській посаді попереднього рівня), а за вищими військовими структурами залишалось лише їх затвердження [37, арк.5]. Зазначена норма, вочевидь, відповідала тогочасному співіснуванню демократичних цінностей та військової доцільності. Поряд із цим, військовий провід намагався обмежити виборчий “ентузіазм” частини бійців, заборонивши перевибори старшин без вмотивованого рішення відповідної військової ради [37, арк.5]. Звернемо увагу й на спроби встановлення певного військово-фахового цензу до висунання кандидатів на старшинські посади. Так, у параграфі 11 згаданого закону зазначалось, що старшинські посади у спеціальних технічних частинах могли займати лише особи, які мали відповідну фахову підготовку [37, арк.5]. Все це свідчило про намагання відновити лад і військову дисципліну завдяки підвищенню вимог щодо посідання старшинських посад в Українському Війську. Такі новації були слухними й відповідали нагальним потребам військової організації та бойового життя.

Наведені положення статуту свідчили й про певний компроміс у військовому будівництві між потребами армійського життя та революційними настроями суспільства. Наголосимо, що соціалістичний провід УНР й надалі залишався прихильним до революційних пріоритетів у військовому житті, а тому збереження принципу виборності частини старшин було виявом компромісу не лише між потребами військової дисципліни та революційними настроями суспільства, а й між вимогами військових фахівців та політичними доктринами державних діячів.

Продовжуючи огляд запровадження підмурівків військової дисципліни у Збройних Силах УНР необхідно зупинитись ще на одному важливому документі, який регламентував деякі аспекти участі військовослужбовців у політичному житті країни. Згаданий документ відомий як законопроект “Про політично-правове становище військовослужбовців”, що був затверджений 19 квітня 1918 р. [38, арк.1]. Основною метою цього правового акту було визначення співвідношення між вимогами військової служби та революційно-демократичними правами громадян УНР.

Потреба такого кроку була очевидною з огляду на гіркий досвід втягнення українізованих формувань до мітингової “демократії” та поширення серед їх особистого складу підступної більшовицької пропаганди взимку 1918 р. Одним із наслідків цього стала втрата військової дисципліни серед частини українських формувань, що виявилось в оголошенні нейтралітету чи навіть співпраці з ворогом окремих українізованих полків під час війни УНР і Радянської Росії. Так, загону “Січових Стрільців” довелося роззброювати в районі Броварів полк ім. Наливайка [36, с.55]. Схожа ситуація мала місце й під час більшовицького повстання на заводі “Арсенал” та штурму Києва загонами Червоної гвардії Муравйова [21, с.408].

Отже, згаданий закон мав сприяти підвищенню військової дисципліни у військових формуваннях УНР і протидіяти втягненню військовослужбовців у політичне протистояння. Саме тому цим законом обмежувалось право військовослужбовців на участь у політичному житті. Так, їм заборонялось брати участь у різноманітних політичних маніфестаціях і перебувати у складі політичних об’єднань, а також користуватись активним виборчим правом [38, арк.1]. Все це, на думку тогочасного військового й політичного керівництва УНР, мало унеможливити втягнення військовослужбовців до політичної боротьби, а завдяки цьому

передбачалось забезпечити повноцінне виконання ними своїх військових обов'язків. До речі, у згаданому правовому акті визначалось і обов'язкове притягнення до військового суду винних у порушенні зазначених вимог [38, арк.1]. Такий крок, вочевидь, свідчив про серйозність намірів військового керівництва УНР щодо боротьби з проявами псевдореволюційної всездозволеності у Збройних Силах УНР.

Доводиться визнати, що за тих скрутних часів було слушним обмеження прав військовослужбовців щодо участі у різноманітних політичних мітингах і демонстраціях. Доречною була й заборона перебування у політичних організаціях (особливо тих, які були ворожими до УНР). Поряд із цим, видається не виправданим обмеження військовиків щодо користування активним виборчим правом, бо воно не було передумовою їх автоматичного втягнення до політичної боротьби.

Отже, поява законопроекту "Про політично-правове становище військовослужбовців" свідчило про певний розвиток як військової системи, так і її правових підвалин. Наголосимо й на тому, що прийняття згаданого закону підтвердило розуміння українським проводом необхідності підсилення військової дисципліни в Українському Війську завдяки обмеженню надмірних проявів революційної демократії в армійському житті.

Згадані заходи щодо запровадження основ військової дисципліни у військах УНР могли за сприятливих умов стати однією з найважливіших моральних підстав для творення дисциплінованої армії. На жаль, цього не відбулося й УНР не встояла перед тиском зовнішніх і внутрішніх проблем, що й призвело до успіху державного перевороту П.П.Скоропадського 29 квітня 1918 р. [21, с.421]. На цьому й закінчимо огляд запровадження основ військової дисципліни у військових формуваннях УНР за часів УЦР.

Таким чином, восени 1917 – весною 1918 р. вище державне керівництво УНР (УЦР та Генеральне секретарство (згодом міністерство) з військових справ) поступово запроваджувало єдині засади творення та функціонування Українського Війська на принципах відновлення основ військової дисципліни та обмеження впливів революційної ейфорії. Попри відмову від регулярної армії й здійснення підготовки до запровадження народної міліції, вимоги війни й реалії суспільно-політичного життя змусили соціалістичний провід УЦР забезпечити тимчасове існування Українського Війська з урахуванням потреб звичної військової дисципліни. Зрозуміло, що здійснено було ще замало для запровадження повноцінної військової дисципліни, але процес українського військового будівництва у цій царині військового життя набув реального вияву й певних успіхів.

Пропонована розробка не вичерпує проблематики становлення військової дисципліни в Українському Війську за часів революції 1917-1921 рр., а лише окреслює деякі його аспекти й закликає як вітчизняних, так і зарубіжних науковців до подальших досліджень військово-історичної тематики зазначеної доби.

Джерела та література

1. Петрів В. Військово-історичні праці. Спомини / Упоряд. В.Сергійчук. – К., 2002.
2. Удовиченко О. Україна у війні за державність 1917-1921. – Вінніпег, 1954.
3. Шанковський Л. Українська армія в боротьбі за державність. – Мюнхен, 1958.
4. Безручко М. Січові Стрільці в боротьбі за державність. – Каліш, 1932.
5. Борис Р. Вільне козацтво. Ідея озброєного народу в 1917 р. на Україні. – Львів, 1936.
6. Зілінський В. Синьожупанники. – Берлін, 1938.
7. Крупенський, Каптер. Друга Червонокозацька 1920-1930: нариси з історії II Чернігівської Червоного козацтва ім. Комуністичної партії Німеччини кавалерійської дивізії. – Харків, 1930.
8. Лихолат А.В. Розгром націоналістичної контрреволюції на Україні. – К., 1955.
9. Супруненко Н. Очерк истории Гражданской войны и иностранной военной интервенции на Украине (1918-1920). – К., 1966.
10. Какурин Н.Е. Как сражалась революция / В 2-х т. – М., 1990. – Т. I.
11. Антонов-Овсенко В. Записки о Гражданской войне: В 4 т. – М., 1932. – Т. 1.
12. Гарчев П. Червона гвардія України у боротьбі за Владу Рад. – К., 1983.
13. Дубинський І. Шевчук Г. Червонне Козачество. – К., 1987.
14. Karpus Z. Wschodni sojusznicy polski w wojnie 1920 roku. – Toruń, 1994.
15. Klimecki M. Galicja Wschodnia 1920. – Warszawa, 2005.
16. Krotofil M. Ukraińska Armia Halicka. – Toruń, 2002.
17. Баранов А.В. Повстанческое движение "бело-зеленых" в казачьих областях Юга России (1920-1924 гг.) // Казачество России в Белом движении. Белая Гвардия. Альманах № 8. – М., 2005.
18. Венков А.В. Донское Казачество в Гражданской войне (1918-1920). – Ростов н/Д., 1992.
19. Карпенко С.В. Очерки истории белого движения на Юге России (1917-1920 гг.) / 3-е изд., доп. и перераб. – М., 2006.
20. Ратушняк О.В. Политические искания Донского и Кубанского казачества в годы Гражданской войны в России (1918-1920 гг.) // Казачество России в Белом движении. Белая Гвардия. Альманах № 8.
21. Історія Українського Війська (від княжих часів до 20-х років ХХ ст.) / Зав.ред. Д.С. Карпин. – Львів, 1992.
22. Солдатенко В.Ф. До питання про початок громадянської війни на Україні // Український історичний журнал. – 1991. – № 7.
23. Солдатенко В.Ф. Центральна Рада та українізація армії // Український історичний журнал. – 1992. – № 6.
24. Гарчева Л. Збройні Сили Центральної Ради у лютому-квітні 1918 року // Військо України. – 1993. – № 8.
25. Турченко Г. Вільне Козацтво // Українське Козацтво. Мала енциклопедія. – К.; Запоріжжя, 2002.

26. Кравчук М. Організаційно-правові аспекти розвитку Вільного Козацтва та його роль у державотворчому процесі України // Нова політика. – 1999. – №1.
27. Бондаренко В. Відродження козацтва на Катеринославщині (серпень-вересень 1917 р.) // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. – Запоріжжя, 2005. – Вип. XIX.
28. Пархоменко В. Військові формування Центральної Ради в Одесі у 1917-1918 рр. // Наукові праці. – Т. 2. Історичні науки. – Миколаїв, 1999.
29. Задунайський В. Ранги та посади Наддніпрянської Армії // Київська старовина. – 1994. – №4.
30. Задунайський В. Українські козацько-лицарські традиції в Наддніпрянській армії УНР (1917-1919 рр.) // Схід. – 2001. – № 3.
31. Задунайський В. Бойове мистецтво та військова спадщина українських козаків в кінці XIX – на початку XX ст. – Донецьк, 2006.
32. Задунайський В. Вплив імперської спадщини на становлення структур Збройних Сил України в 1917-1920 рр. // Історичні і політологічні дослідження / Гол. ред. П.В.Добров. – Донецьк, 2008. – № 1/2. – С. 252-258.
33. Гунчак Т. Україна: перша половина XX століття. Нариси політичної історії. – К., 1993.
34. Українська Центральна Рада: Документи і матеріали: У 2 т. – Т. 1. – К., 1996.
35. ЦДАВО України. – Ф. 1115. – Оп. 1. – Спр. 38.
36. Історія Січових Стрільців. Воєнно-історичний нарис. – К., 1992.
37. ЦДАВО України. – Ф. 1075. – Оп. 2. – Спр. 29.
38. ЦДАВО України. – Ф. 1076. – Оп. 1. – Спр. 6.

Задунайський В. В. Становление основ военной дисциплины в украинском войске (конец 1917 – апрель 1918 г.)

В статье рассмотрены попытки введения основ воинской дисциплины в формированиях Украинской Народной Республики (1917-1918 гг.). Выявлено, что государственное руководство уделяло внимание вопросам воинской дисциплины в украинских войсках. Основой для становления воинской дисциплины были: "Временный закон о создании Украинского народного войска", "Устав Особой Армии УНР" и "Закон о политическом и правовом положении военнослужащих".

Ключевые слова: Украинская Центральная Рада, Украинская Народная Республика, украинское войско, вооруженные формирования, военная дисциплина.

Zadunaiskiy V. V. Forming the grounds of military discipline in ukrainian army (end of 1917 – April 1918)

In article attempts of introduction of bases of military discipline in formations of the Ukrainian National Republic (in 1917-1918) are considered. It is revealed, that the state management paid attention to questions of introduction of military discipline in the Ukrainian armies. A basis for formation of military discipline were: "the Temporary law on creation of the Ukrainian national army", "the Charter of Special Army UNR" and "the Law about political and a legal status of military men".

Keywords: Ukrainian Central Council (Tsentralna Rada), Ukrainian Public Republic, Ukrainian army, armed units, military discipline

УДК 94:342.1(477)"18"

Я. В. Попенко

РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНИЦЬКОЇ ІДЕЇ ЗА ДОБИ ГЕТЬМАНАТУ П. СКОРОПАДСЬКОГО

Стаття присвячена питанням реалізації державницької ідеї в Україні у період Гетьманату Павла Скоропадського (квітень-грудень 1918 р.). Головною особливістю зазначеного періоду став комплексний підхід у вирішенні складних питань державотворення. Уряд гетьмана проводив свою політику, включивши основні галузі державного життя: зовнішня політика (союзницькі відносини із країнами Четвертого блоку); вирішення земельного питання; виважена освітня політика; військове будівництво та інше.

Ключові слова: Гетьманат, Українська Держава, державотворення, армія, Українська Академія Наук, Військова Академія, освіта.

Кризова ситуація в Україні з другої половини 2008 р. склалася не лише в економіці, політиці та соціальній сфері, а й, що найбільш дошкульно, в галузі національного державотворення. Як це не парадоксально звучить, але сучасна Україна досі не має чітко викристалізованої концепції державного будівництва. Більш того, доволі „розмитим” і суперечливим на сьогоднішній день виглядає і поняття національних інтересів.

За визначенням В. Ковальського, О. Маначинського та Є. Пронкіна, національні інтереси проголошують, насамперед, забезпечення оптимальних умов існування держави, до яких належать: внутрішня стабільність, що характеризується стійкістю державних інститутів і збалансованістю інтересів усіх груп населення; національна злагода; економічний розвиток, що гарантує задоволення матеріальних потреб населення, ефективний господарський розвиток; національна безпека; пріоритетність загальнолюдських демократичних принципів, національна самосвідомість народу; підтримання екологічно здорового середовища;